

„a kereszténység embertársi szeretetének hangsúlyos volta”*

A Hit cselekedetek nélkül hallott. Istent embertársainkon keresztül, az egész teremtett világot tisztelve, megőrizve tudjuk hitelesen szeretni.

Szent könyvek, értékközvetítés

Az ateizmus 19. századi jelenség, és talán azokon a földrészeken jelent meg elsősorban, ahol a kereszténység helytelenül valószínűsítette meg az eredeti értékeit és elképzeléseit, és erre való reakcióként jött létre egyfajta tagadásként az isten-tagadás vagy az ateizmus.

A nagy kultúrák mind Istenben hívő kultúrák, és rendkívül magas tudást tartalmaznak. Ezért mondhatjuk azt, hogy a kultúra és a vallás, a hit egymástól el nem választható fogalmak.

Amikor kinyílt a világ a 20. században – a közlekedés, a kommunikáció, a felfedezések, mind beértek –, akkor látnunk kellett, hogy nemcsak a Biblia szerepel kinyilatkoztatásként mindannyiunk számára elérhető módon, hanem az emberiség nagy kultúrái rendelkeznek szent könyvekkel. Ezek a

szent könyvek nagyjából ugyanazt az értéket tudják, ismerik, mint a mi kinyilatkoztatott szövegünk, a Biblia, a Szentírás. És innét érthető az embernek a nyitottsága a nagy kultúrák, a világvallások iránt, hiszen tudjuk, hogy nemcsak mi kaptunk ilyen értékeket a világban itt Európában, hanem más kontinensen élők is. Gondoljunk akár Indiára vagy a kínai öt bölcsre. Az indiai kultúra fantasztikus világa rendkívül közeli rokonságban áll a miénkkel. Ha az ember elmegy Tibetbe – én nem jártam ott –, és megnézi a rováspálcákat, rögtön eszébe jut, hogy nekünk is ilyen írásunk volt annak idején. Vagy amikor a dalai láma itt van, akkor mintha hazajönne Magyarországra, mert hasonló értékeket lát a magyar értékekben, mint amiket ők ott képviselnek és megélnék. Tehát a világvallások között, a nagy kultúrák között kell, hogy legyen egy ökumené, egy érintkezés.

A Biblia abban a tekintetben eligazító, hogy hogyan kell egymással szeretettel, szolidárisan viselkedünk. Ennek következtében van Európában egy egészen kiváló szociális háló. Ha időnként ez egy-egy kis helyen kilikad, akkor is jól

működő háló ez, amire büszkék lehetünk. Ez a kereszténység embertársi szeretetének hangsúlyos voltából fakad.

Indiában azért látunk embereket az utcán éhen halni, hivatkozva a sorsra, a karmára, mert hogy ez volt a sorsa, tehát akkor hagyjuk meghalni. Ők tanulhatnak tőlünk ilyen értelemben. Mi pedig talán azt a többlettudást megtanulhatjuk tőlük, ami a felső világról való egészen pontos ismeretet tartalmazza.

A nagy kultúrák és a világvallások nem egymás elutasításában és az egymással való versengésben érdekeltek, hanem a nyitottságban, az egymástól való tanulás, az értékekben kölcsönös egymást gazdagítás tekintetében.

Minden embernek van lelkiismerete. Mi a lelkiismeret? A lelkiismeret az az érzékeny szervünk, ami pontosan megmondja, hogy mi a jó és mi a rossz. Ha egy kicsit elcsendesedünk, és erre hallgatunk, biztos üzenetként fogjuk kapni, hogy ezt meg kell tenni, ezt meg nem szabad megtenni. Az egyház jog azt mondja, hogy a legfőbb szerv, amire az embernek hallgatnia kell, az a lelkiismerete, és előlött nincs semmi. De hozzáteszem

* Az NMI Művelődési Intézet 2018. szeptember 25-én tartott belső szakmai továbbképzésen Keresztény, nemzeti értékeink címen elhangzott előadás szerkesztett változata.

csendesen, hogy ezt a lelkiismeretet természetesen képezni kell. És tönkre is lehet tenni ezt a lelkiismeretet. Nem mindegy, hogy mivel táplálkozom, nem mindegy, hogy állandó zajban élek-e, és már képtelen vagyok az elcsendesedésre, és így a saját belső hangomra való odafigyelésre. Tehát a lelkiismeret egy érzékeny szervünk, amelyre oda kell figyelni, érdemes erre nagyobb hangsúlyt helyezni, és megővni a káros hatásoktól.

A kereszténység alapjairól – a szentírások

A kereszténységnek az alapjairól egy pár szót szeretnék szólni. Ugye nekünk van egy szentírásunk, ezt a szentírást úgy hívjuk, hogy Biblia. Két részből áll: Ószövetség, Újszövetség. A katolikus egyház azt mondja, hogy ez az egyik alap, a Szentírás, a szent iratok, és ezeket is egy kicsit kibővítve használja. Egy picit vissza kell lépniünk az újszövetségi kánonképződésnek az idejére.

Az újszövetségi kánon a harmadik században alakult ki, akkor véglegesítődött, mégpedig a niceai egyetemes zsinaton 325-ben. Itt a Szentlélek is meg nagy Konstantin császár is működött, egy picit körülvette a püspök atyákat katonákkal, és akkor sugalmazták, hogy körülbelül milyen írásoknak kell bele kerülnie az Újszövetségbe. Ez részben nagyon jól sikerült, részben nem egészen jól.

Azt mondja a katolikus egyház, hogy nemcsak azokat az írásokat kell nekünk figyelembe venni, amelyek az újszövetségi szentírásba belekerültek, ezen könyveket megkülönböztetett tisztelettel olvassuk nyilvánvalóan. Tartalmazzák elsősorban a négy evangéliumot, Jézus tanítását, amit érdemes mindenkinek mélyebben megismerni, hiszen olyan értékek vannak benne, amelyek örök értékek. Attól teljesen

függetlenül, hogy ki hívő, ki nem hívő, ezeket nyugodtan elfogadhatja, még akkor is, ha azt mondja, hogy hát én az Isten létevel nem vagyok teljesen tisztában. De mégis ezek az értékek bátran képviselhetők minden korban mindenki számára, én úgy gondolom.

Aztán az egyéb iratok közé soroljuk az úgynevezett apokrif iratokat. Az apokrif iratok, magyarul rejtett iratok, szintén nem kerültek bele az Újszövetség kánonjába. Sok száz evangéliumunk van, nemcsak négy, és ezeket is tisztelettel olvassuk, mert időnként olyan információk vannak bennük, melyek egyébként a Szentírás egyéb részeiben nem találhatók meg.

Hogy értsük ennek a problémának a súlyát, kitérnék arra, hogy az apostolok nem a római birodalom területén működtek, hanem elsősorban a pártus birodalom területén, vagy Tamás apostol eljutott egészen Indiáig, Fülöp apostol Afrikában tevékenykedett. Érdekes megfigyelni, hogy ezekről a területekről alig-alig került be az Újszövetség kánonjába írás. Joggal fel lehet tenni a kérdést, hogy miért. Ezt részben én már megválasoltam nagy Konstantin és a niceai zsinat említésével, de nyugodtan mondhatjuk azt, hogy valószínűleg azért, mert egy Róma központú gondolkodás határozta meg az újszövetségi kánon kialakítását. Nekünk hasonlóan szent könyveknek számítanak az apokrif iratok is, amelyeket egyébként az egyház is elismer, és ajánlja olvasásra ezeket, mert nagyon sok érték van bennük. Tehát az apostolok írásai időnként nem a Római birodalom területéről fedezhetők fel, hanem az egyéb területekről, és ezért nagyon indokolt, hogy ezeket is megismerjük. Tehát a mi kincseink közé nemcsak az újszövetségi szentírás tartozik, hanem az apokrif iratok is ebbe beletartoznak.

Aztán nagyon fontos az – és egy kicsit elkalandoznék, a gon-

dolkodást szeretném ezzel segíteni, nyitogatni –, hogy hogyan gondolkodnak a Jó Istenről. Van, aki úgy gondolkodik a Jó Istenről, hogy az úr Jézus eljött, lejött, elmondta azt, amit akart, valahogy megjegyződött, leíródott később, és aztán nekünk csak az a dolgunk, hogy ezeket elővegyük és olvassuk. Aztán a Jó Isten nyugalomba vonult, mert kicsit elfáradt a nagy munkában, és 2000 évvel később is az a dolgunk, hogy idézessük a Szentírást.

Igen ám, csakhogy annak idején nem voltak olyan problémák, amelyek a mai korunkban jellemzőek. Mondjuk, például ilyen a globális erőszak kérdése. Mondjuk, például ilyen az ökológiai válság problémaköre. Vagy ilyenek a nagyon komoly bioetikai kérdések, melyek fel sem merültek Jézus korában. Tehát nyilvánvaló, hogy ezekre nem találunk választ sem az újszövetségi szentírásban, sem egyéb más hagyományban, amely az első századokban képződött és kialakult. Valószínű, hogy a Jó Isten nem vonult nyugállományba az első században, hanem én úgy gondolom, hogy a mai napig küldi a követeket, a mai napig küldi a tanítását, az információt az emberiség számára. És énnekem, talán nem veszik szentségtörésnek, a Biblia nem 27 újszövetségi könyvből áll, hanem sok száz könyvből a mai napig elérően, melybe beletartoznak a népi hagyományainkat nagyon szépen megjelenítő íróink, gondolkodóink, de beletartozik egy Hamvas Béla is biztos, egy Németh László és így tovább. Akik reagálnak a felső világ üzenetére, érzékenyek rá, és próbálnak megoldást sugallni számunkra a mai kor kihívásaira és feladataira. Ne zárjuk le a kinyilatkoztatást az első-második században, mert a Jóisten, azt gondolom, hogy nem ment nyugdíjba, és a mai napig küldi az üzenetét mindannyiunk számára.

A hagyomány nagyon fontos. Szóban sok mindent el lehet mon-

dani, de mindent nem. És itt a jelképrendszer rendkívül lényeges, erre érdemes lenne tüzetesen kitérni. A hagyományba, ami egy nagyon széles értelmezési spektrum, igen-igen sok minden belefér. Tehát beleférnek a jelképeink, a szövteseink, varrottasaink, népdalaink, népmeséink, építészetünk... ami mind a felső világ üzenetét tartalmazza számunkra. És azért jók a jelképek, mert azok nem szűkítik le, hanem kibővítik az értelmezési spektrumot. Ha egy szót kimondok, az egy véges kifejezés, véges gondolat. A jelkép megengedi a tágabb értelmezést, egy kicsit gondolatébersztő is ilyen értelemben. Sokkal jobb sokszor, mint az írott szöveg. Tehát a hagyományvilágunkra nagyon érdemes odafigyelni.

Még mindig az alapokat mondanám: vallástörténetileg, amikor hittanra jártunk, nekünk kétfajta kereszténységet tanítottak meg: az egyik volt a római, a másik meg a görög, tehát a bizánci. Ezzel az a baj, hogy háromfajta kereszténység létezett. Van egy ilyen érdekes meghatározás, hogy zsidó-keresztény kultúra, de ilyen nincsen; van zsidó kultúra, amit tisztelünk és szeretünk, és van keresztény kultúra – a kettőt nem kell összemenni. Mégpedig azért, mert az Ószövetségnek az istenképe nem hozható összefüggésbe Jézus istenképével. Az Ószövetségnek a rituáléi, például az áldozatbemutatók nem hozhatók összefüggésbe Jézusnak a tanításával, amely azt mondja, hogy nem áldozatot akarok, hanem irgalmasságot akarok. Vagy az Ószövetségnek a törvénytisztelete sem hozható összefüggésbe, Jézus gyakorlatilag nem tartotta be az ószövetségi törvényeket, előírásokat. Szombaton dolgozott, gyógyított – meg is rótták érte –, a tisztasági előírásokat felrúgta, megbocsátott a bűnösnek. Sok olyan

dolgot tett, ami mind ellentétben állt az ószövetségi törvénnyel. Ki is végezték érte.

Tehát van zsidó kultúra, van keresztény kultúra. A második vatikáni zsinat után kezdődött, hogy zsidó-keresztény kultúra. Ugyan egy a szentírásunk és vannak közös nevezőink, például ilyen közös nevező a tízparancsolat, amit kölcsönösen tisztelünk, szeretünk –, de nagyon nagy különbségek vannak. Erre azért hívtam fel a figyelmet, mert egymást tisztelni és megbecsülni kell, és párbeszédben kell lenni egymással, de nem kell özszekeverni a két dolgot egymással. Jézus nagyon hangsúlyozza, hogy a törvény van az emberért, és nem az ember a törvényért. Ugye ma azért milyen jó lenne, hogyha a sok jogász ezt megértené! Ma a törvénygyártásban vagyunk, időnként nem is lehet követni tulajdonképpen, de nem jó, mert bizonytalanság vesz erőt az emberen, és a kiszámíthatóság nagyon fontos. Az emberért kell, az életért kell meghozni, az életet kell szolgálni minden előírásnak, minden törvénynek és paragrafusnak.

Tehát, a kereszténységnek három ága volt: a római ág, a bizánci ág, és a harmadik ág az a szkíta kereszténység volt. Jézust nem jeruzsálemi Jézusnak hívjuk, hanem názáreti Jézusnak hívjuk. Galileában élt. Galileában, ha azt a szót lefordítjuk, pogányok éltek. Az egy olyan elnevezés, amit a zsidók így használtak, mert ott nem éltek zsidók. Jézus meg ott élt. Én a zsidó forrásoknak szoktam hinni, mert érdemes, nagyon precízek, Jézust a zsidók például mágusnak tartották. Tehát nem a saját hagyományukból értelmezték és vezették le, hanem egy teljesen más hagyományvilágból. Fogadjuk el, higgyük el, hogy igazat mondanak. Én elhiszem. És kell is érvelni ezzel időnként.

Volt a kereszténységnek egy egészen más ága, amelyik nem birodalmi ág volt, nem római ág volt és nem bizánci ág. A kereszténység, ha az elterjedését nézzük – sajnos mi hittanórán ezeket nem nagyon tanultuk, ez egy tudáshiány, de a jó pap is holtig tanul, be lehet pótolni mindent – a kereszténység nem a római birodalom területén terjedt el. A kereszténység a pártus birodalom területén terjedt el; a kereszténység a keleti területeken terjedt el; a kereszténység Észak-Afrikában terjedt el; a kereszténység az Indiáig elmenően elterjedt, sőt Máni, a manicheizmus alapítója idejében – 3. század – gyakorlatilag majdnem az egész világ nem római rítus szerint, hanem manicheus rítus szerint volt keresztény. (Ez majd érdekes lehet egyház- és kultúrtörténetileg, hiszen ők a fényfelszabadítás jelképrendszerét használták ugyanúgy, ahogy Jézus is. Ezek a gyökerek ezért fontosak.) Rómában a páli kereszténység terjedt el – Pál nem volt apostol, Jézus nem is nagyon ismerte, hanem egy kései tanítvány volt, ami nem von le az ő értékéből –, a páli megváltástan például, kicsit más, mint amit Jézus képviselt. Miben? Például abban, hogy ő úgy gondolta, az emberiséget meg kell váltani, mert bűnös volt. Hogyan? Úgy, hogy Jézus a keresztben odaadja az életét értünk. És erre a mennyei atya megnyugszik, mert addig nem tudott megbocsátani. Tehát a saját fiát véres áldozatként akarta látni, és csak utána volt hajlandó kienesztelődni. Hát ebben az esetben erkölcsileg egy szülő sokkal különb a Jó Istennél, hiszen egy szülő, akármilyen bűnt elkövet ellene a gyermeke, képes neki megbocsátani, ha bocsánatot kér tőle, és jóvá teszi azt a hibát, amit elkövetett. A Jó Isten meg csak akkor képes erre, ha a saját fiát feláldozva látja.

* A közös utakat bejárók itt, és a továbbiakban a Mezőörsi Magyar Műhely Alapítvány elnök Szabó Gyula plébános fiatal munkatársaival.

Ez egy nagyon rossz istenképet tételez fel Pál apostol részéről. Jézus nem ilyen Istent képviselt.

Nem olyan régen voltunk* Varsóban, egy másfél éve, elmentünk, mert a varsói Nemzeti Múzeumban volt kiállítva 600 darab kopt kereszt. Fantasztikus volt! Ugye a kopt keresztény egyház a legősibb megmaradt keresztény egyház. Keresgettük az áldozati keresztet, nem találtuk meg sehol. Ott mind az egyenlő szárú kereszt volt megtalálható, ami arról szól, hogy a Jó Isten szeretetét mindenki irányába kisugározza és közvetíti. Tehát ez volt az örömhír. *A kereszténység örömhír természetű volt az első századokban, és nem bűnközpontú, nem ez a Jó Istent kiengesztelő áldozatközpontú kereszténység, amit mi áldozati keresztrel jelképezünk.*

Ha visszamegyünk a gyökerekhez, akkor azt látjuk, hogy bizony tartalmilag egy teljesen más hitvilág, másfajta kereszténység volt az első századokban, mint amit mi itt Európában ebből csináltunk. Érdemes a gyökereket tanulmányozni, és visszatérni ezekhez a gyökerekhez.

A szkíta kereszténységet – ez a mienk – azért érdemes tanulmányozni, mert nagyon jó emberképpel rendelkezik. Azt mondja, az emberben ott van a belső fény, és ezt a belső fényt, ami halhatatlan rész az emberben kell felismerni, ez az igazi önismeret, nem a pszichológia. A viselkedéstudomány, az nem olyan veszélyes dolog. Azt meg kell tanítani, aztán tudja az ember. De az igazi önismeret az, amikor az ember rádöbben, hogy isteni természetű lény. Hogy ott legbelül ott van bennem az isteni fény, amit kaptam felülről, és idáig kell eljutnom a földi életben, ezt kell felismernem. És a kultúra az erről szól, arról az útról, amit nekünk közvetíteni kell minden ember számára, hogy idáig el tudjon jutni. Arról a jelképvilágról, amit én az előbb említettem.

Tehát a szkíta kereszténység egy nagyon jó emberképből indul ki, és azt szeretné elérni, hogy az ember elinduljon ezen a belső úton. Ugyanezt a fényt ismerjem fel a másik emberben is, és ezért tiszteljem a másik embert, és szeressem a másik embert. Sőt továbbmegyünk, ezért tiszteltem a teremtett világot, amiben benne élek, az állatvilágot, a növényvilágot, a földanyát, nagy összefüggésszerekben próbál gondolkodni.

Mi itt a 21. század elején sajnos ezeket az összefüggésszereket nem értjük vagy alig értjük. Nem olyan régen voltunk a győri egyházmegyei könyvtárban, és ott Arisztotelész egyik munkájából volt egy középkori kimásolás, egy idézet, és ott lerajzolták, hogy hogyan kapcsolódnak a dimenziók egymásba. Sokdimenziós a világunk, nyilvánvaló, hogy mi csak néhányat érzékelünk ebből, de enél azért sokkal több. A könyvtáros ezen a helyen nyitotta ki a könyvet, le is fotóztuk rögtön, majd értelmezzük, meg elmélyedünk benne.

A régi ember nemcsak itt a földben gondolkodott, nemcsak anyagi síkban gondolkodott, hanem abban is, hogy hogyan kapcsolódik ez a mi világunk, ez a földi anyagvilágunk a felső világhoz, a magasabb világhoz. A szkíta kereszténységben ezek az ismeretek tulajdonképpen megvannak. Ezért kell erre nagyon büszkének lennünk, mert mindenki kultúráját tiszteljük és szeretjük, de én azt gondolom, hogy Európában majdnem egyedülállóak vagyunk ebben a tekintetben. A kelták, a katalánok – ezek a nagyon kis népek, amiket nem nagyon favorizálnak, kicsit elnyomnak – rendelkeznek azzal a kultúrával, azzal az őstudással, amivel mi is rendelkezünk. És mi nagyon közel vagyunk ilyen értelemben egymáshoz.

Természetesen a népi műveltségnek nagyon fontos részét képezik például a meséink. A meséink

azért fontosak, mert az igazságot mondják el, a saját életünkről szólnak. Amikor elindul a király udvarából, tehát a szellem világából, a felső világból a legkisebbik királyfi szerencsét próbálni ide a földre. Mindjárt az elején jön egy banya vagy egy vénasszony, szerencse, hogy jól szólítottál meg engem, és majd ha nagy bajba kerülsz, akkor hívjál segítségül, és akkor számíthatsz rám. Próbátételek során kell átmenni ennek a királyfinak, akik mi magunk vagyunk – királyfik és királylányok. Aztán a próbátétel során mindig van olyan pont, amikor elfogy az embernek az ereje. Amikor elfogy az ember ereje, akkor kell segítségül hívni a többletkegyelem okán azt, aki megjelent ott az elején, akivel tisztelettel bántunk és viselkedtünk, és a gondviselés rajta keresztül segít megoldani a problémáinkat, a nehézségeinket. Tehát az ember önerőből egy darabig nagyon sok mindenre képes, és egy idő után bizony-bizony elfogy az az önerő, és akkor kell kérni és beengedni a felső világot az életünkbe. Én gondolom, hogy ezt azért mindannyian megtapasztaltuk bizonyos élethelyzetekben. A sors elfogadása nagyon fontos. És ugyanakkor a felső világra való ráhangolódás és segítségkérés szintén nagyon lényeges.

Világok

A világot – még tovább az alap gondolatok mentén mennék – három szinten kellene értelmeznünk: fizikai, tehát földi szinten, lelki szinten és spirituális szinten. Ugyanígy például, amikor az IQ-t kiszámítják, az nagyon fontos, de van EQ is. De az EQ, az érzelmi intelligencia, az önmagában nem működik, mert van SQ is, az a spirituális intelligencia, az működ-teti az érzelmit igazán. És én még hozzátenném a KQ-t, az meg a közösségi intelligencia, ami nélkül

az egész értelmetlen. Tehát hiába okos valaki, hiába van érzelmi intelligenciája, hiába ostromolja az egeket, hogyha csak öncélúan használja fel, akkor az nem sokat ér. A Jó Isten azért adja nekünk, hogy a közösség javára tudjuk használni. Ezt a négyet valahogy egyben kéne nézni. A földi szint, a lelki szint – vagy érzelmi szint – és a spirituális szint, mind a három nagyon-nagyon fontos, egyszerre kell a háromban jelen lenni, élni.

A földi szinttel nyilván a természettudományok foglalkoznak elsősorban, ez az ő kompetenciájuk, az ő területük. A lelki szintet engedjük át, mondjuk, a pszichológiának, viselkedéstudományoknak. És a szellemi szint a felső világról szóló tudást jelenti, annak az útnak az ismeretét, hogy hogyan tudunk mi ebbe a világba bekapcsolódni, és idáig eljutni. A fizikai szintnek a jelzője a mágus, aki tud a földi erőkkel bánni, és az emberben lévő erőkkel úgyszintén bánni. A mag szó nagyon ismerős nekünk *magoroknak*, magyaroknak, hiszen az életről szóló tudást tartalmazza a magyarság neve is. Vegyük komolyan, mert megvan ez a tudás a kultúránkban és hagyományvilágunkban. Fontos lenne megtanulni, hogy az erőket egyensúlyba hozzuk egymással: mindenkiben van alkotó erő és befogadó erő; férfierő és női erő. Ha ennek a harmóniáját meg tudjuk teremteni, akkor jön létre a harmadik minőség, a magasabb szint, a fény az emberben.

Az ábrázolásokon úgy látjuk, templomokban is lehet látni nagyon szépen, két spirális vonal jön fölfele, ez a két erőt jelenti, és akkor egyszer csak fönt találkoznak, mondjuk, egy virágmintában, ami kinyílik, és befogadja az égi fényt. Nyilvánvaló, hogyha a két erő egymással szemben áll, és ezeket nem tudjuk összhangba hozni, akkor nem fog kinyílni ez a virág, nem fog az égi fény belénk költözni. Az embernek földi szinten ezek

kel előbb bánni kell tudni, és ez a mágus feladata, hogy erre például minket segítsen és megtanítson. De ugyanígy az egészségügyben – de ez nem a mai előadás témája nyilvánvalóan – a gyógynövények ismerete mind-mind a mágusnak a feladata. A gyógyítás földi szinten az ő dolga.

A lelki szinten régen a sámán gyógyított. A magyarságnak nem voltak sámánjai, táltosaink voltak. Sámánok Szibériában voltak, a kettőt nem kell összekeverni. A sámán a lelki boldogság szintjét a különböző rituálék gyakorlásával érte el. Például körtáncsal, dobszóval, egy kis itallal, előfordult, hogy egy kis drogot is bevett – korlátozott körülmények között –, és így érte el azt a szintet, ami lelkileg elérhető volt.

A táltos, ez a szellemi, a spirituális szint. A táltos tudott közlekedni a föld és az ég között, közvetlen információi voltak az éggel. Táltosnak született az ember, nem lehetett kinevelni, hanem úgy született. Majd egyszer talán lehet beszélni a beavatott királyainkról is, Árpád-házi királyainkról, vagy a Szent Korona kapcsán úgyszintén erről a témáról. A magyar király csak akkor lehetett király, ha a Szent Koronával megkoronázták, beavatásra került, kilépett a földi testéből, megmutatták neki a másik világot, előre az időt, a történelmet. 4-500 évre előre látta, hogy mi fog történni a nemzetével, és úgy hozta meg a döntését a jelenben, hogy a nemzet javát szolgálja a jövőt illetően. Ez igen! De jó lenne, hogyha ez ma is így működhetne!

A magyar nyelv őrizte meg az emberiség ősi szógyökkészletéből a legtöbbet, hatvanvalahány százalékot őrzött meg a magyar nyelv ebből. Akik utánunk jönnek, azok olyan negyven százalékosak, tizenvalahány százalékosak, négy-öt százalékosak. Erre nagyon büszkének kell, hogy legyünk, jó lenne, ha nyelvünket nem indoeurópai

módon tanítanánk az iskolákban, hanem szógyökszerkezet tekintetében, mert a magyar nyelvet nem lehet megérteni azzal a nyelvtan-tudással, amit ma a nyelvtanár-ok tanítanak. Ez nagyon romboló, mert a magyar nyelv toldalékoló nyelv. Ha eszerint tanítom meg a gyereket, akkor a kifejezésekből mindjárt egy egész világ kirajzolódik eléje, az egész kultúránk, minden ott van előtte, a hitvilágunk, minden. Ezért kell a magyar nyelvre is nagyon vigyázni kulturálisan, és megőrizni, erre a gondolkodásra ráállni, mert minden kinyílik előttünk, mihelyt ezt elkezdjük érteni.

Térjünk rá egy kicsit konkrétan a kereszténységre. Sokfajta erkölcsi szint létezik. Hát létezik, mondjuk, a gazember erkölcsi szintje. Ki a gazember? Az, aki elveszi a másét. Mondjuk, maradjunk ennél a *ne lopj* területnél a tízparancsolatban. Efölött van a tízparancsolat, ami azt mondja, hogy ne vedd el a másét, ne lopj. No, de ez még nem a kereszténység, ez a tisztességetika szintje. A kereszténység ott kezdődik, Jézus tanítja, hogy adj abból, amid van, a rászorulónak. Ez sokkal több annál, minthogy *ne lopj*, igaz? Tehát adj abból, amid van annak, akinek kell. Hogy mit? Nézzük, mit jelent szeretni! Szeretni annyit jelent, mint jót tenni a másikkal a neki megfelelő módon. Itt az a nehéz, hogy a neki megfelelő módot találjuk meg; és itt szoktunk hibázni időnként. Tehát van, akin úgy lehet segíteni, hogy meghallgatom, időt adok neki; van, akin úgy lehet segíteni, hogy fizikai segítséget nyújtok; van, akin úgy lehet segíteni, hogy tudást adok; van, akin úgy lehet, hogy anyagilag segítek. Tehát nagyon sokfajta módja van a szeretet gyakorlásának. Egy biztos, hogy *mind-egyikünknek van olyan kincse, érteke, amivel az embertársait tudja gazdagítani*. Ezt kellene komolyan venni, és ezen a területen kellene

egymás fele nagyon-nagyon sok önzetlen lépést tenni. Ha ezt megtesszük, akkor vagyunk keresztények. Nagyon érdekes, a második vatikáni zsinat nem úgy határozta meg az egyház fogalmát a katolikus egyházban, hogy az a katolikus, aki meg van keresztelve, az is, hanem nagyon kitágítja az egyház fogalmát. Azt mondja, hozzánk tartozik mindaz, aki a lelkiismeretére hallgatva próbál élni, de mondjuk, például nincs megkeresztelve. Vagy azt mondja, hogy mindaz hozzánk tartozik, aki keresi az életében az igazságot, tehát igazságot kereső ember. Természetesen azok is, akik egyébként kötődnek egészen konkrét formában az egyház közösségéhez. Egy nagyon nagy-lelkű és egy nagyon-nagyon jó egyházfogalommal rendelkezett a '65-ben véget ért második vatikáni zsinat. Sajnos Magyarországra ezek a gondolatok még nem érkeztek el. Ma a jogászkodás történik egyházilag. Nem kell jogászkodni, nem kell. A jog nem alkalmas az evangélium képviselésére. A II. Vatikáni Zsinat az egyház fogalmát nagyon kibővítette, és az alkalmat adott az értékeink közvetítésére, a párbeszédre, hogy közösségben legyünk minden jó szándékú emberrel. Ez nagyon-nagyon fontos dolog. Különösen 50 év kommunizmus után, amit a nyugati szabadráblás időszaka követett. Nagyon fontos, hogy minden olyan emberrel, aki jóra törekszik, aki az igazságot keresi, próbáljuk a közös nevezőt megtalálni. És mi az a közös nevező? Ezt mondja, a *regula negativa*, hogy amit te nem akarsz, hogy veled tegyen a másik, azt te se tedd meg a másik emberrel; ezt szeretem minden jó szándékú ember el tudja fogadni. Vagy a *regula positiva* – fordítsunk ezen egyet –, amit szeretnél, hogy veled tegyen a másik, légy szíves, te is tedd meg azt a másik emberrel. Ugye? Ez belátható és követhető jó példa mindenki számára. És ez akkora közös

nevezőt eredményez, hogy egy értékcserre létrejöhet az ilyen közösségekben, és nagyon-nagyon közel tudunk így egymáshoz kerülni.

Tehát egy párbeszédképes, ilyen értelemben nagyon nyitott, ugyanakkor az értékeinket közvetítő közösség az az igen-igen fontos ma Magyarországon. Mivel itt a művelődés szakemberei vannak jelen, én ezt nagyon fontosnak tartom, hogy próbáljuk ezt megérteni, és ezt közvetíteni minden irányban itt az országban.

Vasárnap volt egy jó evangéliumi rész a templomban, amikor – biztos mindannyian ismerjük, csak röviden felidézném a jelenetet – Jézus az apostolokat tanítja, apostolok sétálnak Jézus mögött – akkor még nem volt olyan demokrácia, mint ma, hogy egymás mellett... a mester mögött kellett jönni, tehát mögötte jöttek –, azon diskuráltak közben, hogy ki a nagyobb közülük. Jézus nyilván meghallotta, és akkor, na, ülünk le, beszéljük meg azt a helyzetet, hogy ki a nagyobb. Egészen más Jézusnak a felfogása az emberi nagyságról, mint amit ez a világ képvisel. Mert, ez a világ jelenleg mit képvisel, ki számít nagy-nak? Hát az, aki gazdag, az, akinek 20 diplomája van, az, akinek jó állása van, az, aki közismert, népszerű, szerepel médiákban, erre, arra, amarra, aki például csinos, jólöltözött, szép, felnéznek rá és így tovább. Kapcsolatai vannak, nagyon jó kapcsolatai. Ezt ismeri el a világ. Jézus azt mondja, hogy ez nem számít. Az Isten szemében nem ez számít, hanem az, aki önzetlenül a másik embert tudja szolgálni, az a nagy a Jó Isten szemében. És azt mondja az övéinek, hogy aki közületek első akar lenni, az legyen mindenkinek a szolgálója. És ebben kellene versenyeznünk; ez az igazi pálya, ez az igazi karrier, hogy mindenki a saját területén, ahova a Jó Isten állította, ott bizonyítsa be, hogy önzetlenül – nem pénzért, nyilván arra is szükség van termé-

zetesen – hogyan tud másokért élni, ki tud többet tenni a másikért. Például a kultúra területén, például a vallás területén.

Nagyon fontos dolgok ezek, amelyek ezért ott kell, hogy legyenek a tudatunkban. Az is fontos, hogy hitelesek legyünk. Jézust azért érdemes tisztelni többek között, mert nem árult zsákba-macsokát, tehát nagyon hiteles volt. Először is a szavaiban is hiteles volt. Aztán a példájában is hiteles volt, amit mondott azt megcsinálta. Tehát nem úgy viselkedett, hogy gyertek, aztán dolgozzunk, és vigyétek, hanem ő maga ment elől jó példával, a többiek előtt.

Aztán, Jézus a tudást nem kancsóval próbálta az apostolok fejébe önteni, hanem inkább egy *szemléletet* akart adni, a *világhoz való viszonyulásban* akart segítséget nyújtani, hogy ezt értsék, hogy hol van a helyük a világban, hogy mi az ő feladatuk igazán. Mert ha ezt értik, akkor oda már lehet tölteni a tudást, de hogyha ezt nem értik, akkor hiába van a tudás, nem fog kellőképpen hasznosulni mindez. Mindenképpen egy olyan közösséget akart építeni, ahol *önállóságra* neveli a tanítványait. Tehát elküldi őket, hogy tanítsatok, gyógyítsatok, aztán a tapasztalatokról számoljatok be. De nem ad konkrét direktívát, meg is örült volna, hogyha mindenki helyett öneki kellett volna gondolkozni.

Az a jó közösség valószínűleg, ahol megmarad a személy önállósága, de az értékek nyilván nagyon hasonlóak, közösek, legyen egy irány természetesen, és ezen belül pedig szabadság van, ezen belül mindenki a saját képességei, lehetőségei szerint kell, hogy kibontakoztassa ezeket. Tehát az a jó közösség, amelyik önállóságra neveli, amelyik nem félelmet kelt a tagjaiban, nem teszi kiszolgáltatottá a tagokat, hanem meghagyja a szabadságot a tagok számára, az alkotásnak a szabadságát.

Minden iskolában fennáll az a veszély – gondolom, itt is meg nálunk is, mindenhol –, hogy a mesternek van szüksége tanítványokra. Ez egy helytelen dolog; nem a mesternek van szüksége a tanítványokra, hanem fordítsuk meg, a tanítványoknak van szükségük mesterre. Tehát akkor működik jól egy rendszer, hogyha érezzük, hogy nekünk tanulni kell, és megvannak azok a példaképek, akiktől lehet tanulni. A jó pap is holtig tanul. Én például nagyon sajnálnám meg röstellném, ha mondjuk, öt év múlva ugyanúgy gondolkodnék, mint most, akkor semmit nem fejlődtem volna. Ezt javasolom mindannyiunknak, hogy nem szabad elkényelmesedni. Tehát nekünk van szükségünk mesterre, és nem a mesternek miránk. És ez az igény meg kell, hogy fogalmazódjék mindegyikünkben, és akkor jól fognak működni a dolgok.

Az értékeinket nyilván párbeszéd útján tudjuk képviselni és megjeleníteni. Nagyon fontos, hogy mindenkinek a munkáját, aki bármit tesz a kultúra, a hit területén nagyon-nagyon tisztelni kell, a legkisebbet is meg kell becsülni erkölcsileg, anyagilag is, minden vonatkozásban.

Az életről szóló tudás alapjai

Nem könnyű a feladatunk, hiszen szinte majdnem mindent újra kell építeni. Sok mindent új alapokra is kell helyezni. De ezek nem egészen új alapok, ezek *ősi alapok, az életről szóló tudás alapjai*, ezeket kell inkább újra felfedeznünk és behozni a munkánkba.

Azt hiszem, hogy összefogással komoly eredményeket lehet elérni. Néhány buktató van, amire érdemes odafigyelni azért a munkánk során, ebből hármat felolvasnék. Az első: *„akit csak hibái nélkül tudok szeretni, azt nem szeretem”*. Tehát az emberi töredékességünk-

kel együtt fogadjuk el és tiszteljük egymást. Én szerintem ez nagyon fontos, legyünk jóindulatúak egymással szemben, türelmesek.

Második: *„ha több időt fordítok a másik hibáinak szellőztetésére, mint a magam hibáinak kijavítására, akkor nem vagyok jó közösségi ember”*. Tehát azért ez egy nem zárt klub nyilvánvalóan, de mégis csak egy jól elkülöníthető társaság, csapat. Itt nem engedhető meg, véleményem szerint ez a fajta magatartás, hanem inkább, még egyszer mondom, a pozitív gondolkodás, és mindent meg lehet mondani, nem mindegy, hogy hogyan, nagyon kulturáltan, szeretettel, javító szándékkal, akkor nincs baj.

A harmadik: *„a közösséget legjobban a közösség egyes tagjaiban tudom szeretni és szolgálni”*. Ezt soha ne felejtjük el. Tehát nem a közösséget úgy együtt, hanem konkrétan, amikor a másikkal beszélek vagy segítek, akkor nyilvánul meg a jóságom és a szeretetem a másik iránt.

Befejezésképpen három ember példáját szeretném felidézni. Szeretnék megemlékezni egy egyházi vezetőről, Mindszenty József bíborosról. Az Állambiztonsági Levéltárban kutató vagyok 20 éve, sok mindent ismerek az egyház történetét illetően. Mindszenty bíboros még nincs szentté avatva. Én annak tartom, és azt is megmondom, hogy miért. Mindszenty korának bizonyos értelemben meghatározó gondolkodója volt, minden emberre rányomja a bélyegét az a kor, amiben élt – természetes, ezzel mi is így vagyunk. Azonban nemet tudott mondani a barnaingesekre, nemet tudott mondani utána a vörösingesekre is, és ezért nagyon sokat szenvedett. S amikor '56-ban kiszabadították a szabadságharcosok, akkor nem volt benne gyűlölet, hanem megbocsátás volt benne. Azt a beszédet érdemes elolvasni, amit ő felolvasott a rádióban. Sok szenvedés után is a közös neve-

zőt akarta megtalálni – én ezért őt szentnek tartom. Nem állt be a diktatúrák sorába, nem állt be a baloldali diktátorok sorába se, meg korábban a jobboldali nyilasok sorába se. És amikor '71-ben kikerül Rómába... Ugye kivitetik, mert attól félnek, hogy nehogy itt haljon meg az amerikai nagykövetségen, Kádár nagyon félt tőle, hogy akkor hogy temetik el, abból népnépszerű lett volna, és az nem lett volna jó Kádár Jánosnak. Eléri különböző titkosszolgálati akciókkal, hogy vigyék ki. VI. Pál fogadja Rómában a repülőtéren, nekiadja a mellkeresztjét, a gyűrűjét, te voltál és maradsz Esztergom bíboros hercegprímása. Nem tartja be a pápa az ígéretét, mert két év múlva leváltja. Háttérben aláír a Kádárékkal egy olyan nyilatkozatot, hogy Mindszentynek minden beszédét cenzúrázni fogják Rómában, és semmi emlékiratot nem adhat ki, csak olyan beszédet mondhat, amit ők jóváhagynak. Amikor Mindszenty ezt megtudja egy másfél-két évvel később, akkor elképed, övele ezt nem is tudatták. S akkor elmegy Rómából, Bécsbe a Pázmáneumba, és ott él élete végéig, és arra használja fel a hátralévő néhány esztendejét – '75-ben hal meg –, hogy bejárja a világon szétszóródott magyar közösségeket, és próbál lelket önteni beléjük. Kérem szépen, azért ajánlom Mindszenty példáját mindenképpen mindannyiunk számára, mert itt egy nagyon elkötelezett magyar emberről van szó, aki nagyon sokat szenvedett, de nem kesergett ezen, erőt merítve tudta gazdaggá tenni a világon szétszóródott magyarság közösségeit. Példakép számunkra.

Másik példa Kassai Lajos. Én őt nagyon szeretem, tisztelem, személyesen is jól ismerem – őtőle csak néhány idézetet olvasnék fel: *„A tudás megszerzésének legjobb módja, ha a hely szellemisége megegyezik a megszerzendő tudás szellemiségével. Minél nagyobb a*

harmónia, annál hatékonyabb a tanítás.” „Minden ember, élőlény számára fontos, hogy az élet áttekinthető legyen. És mindig azok a dolgok gyötrik az embert legjobban, amiket nem ért.” „Az ember általánosságban modellezi az őt körülvevő világot, mégpedig olyannak, amilyennek látja. A szögletes házak szögletes bútorok, négyzet alakú szántóföldek katonás sorrendben, búza-, zab-, kukoricatáblák, kiirtott erdők helyére mértani pontossággal elültetett fák, ez a fajta gondolkodás megnyomorítja az embert. Én a kerek világot szeretem: kevés szabály és nagy áttekinthetőség.”

Még valakit szeretnék idehozni, egy személyes jó barátnőmet, Unger Ilonát, hetvenvalahány éves, kiváló pedagógus volt, aki Kőszegen létrehozta az első katolikus iskolát '90 után a domonkos rend felkérésére. Nagy harc volt, mert egy épületben működött még a régi meg az új, senkinek nem kívánom ezt a helyzetet. Kőszeg határőr város volt, tele régi elvtársakkal, nem nagyon örültek ennek a városban. Sok áldozatnak köszönhetően, amit ő ott véghez vitt, ma Kőszegnek ez a legnevesebb, legelitebb általános és középiskolája. Amikor mindez megvalósult, ő nem volt szerzetes nő, de az iskola domonkosoké volt, a domonkosok kirúgták – megháldták a munkáját. Olyan helyzetbe került, hogy gyakorlatilag még lakás se volt, ahova tudott volna menni. Akkor volt előtte egy-két évvel az a nagyon tragikus buszbal eset kőszegi diákokkal – bizonyára erre sokan emlékeznek –, és ott az egyik orvos családnak a gyerekeit hosszú rehabilitáción keresztül megmentette az Ilonka néni. Nagyon hálásak voltak neki, és így adtak neki egy lakást. Hetvenvalahány éves ő, a tudása nagyon közel áll hozzánk, olyan lelkesedés, olyan tűz van benne, én a tanárimat elvittem oda továbbképzésre most augusztusban, mert nagyon szeretném, hogyha az én 30-40-50

éves pedagógusaimban akkora tűz lenne és lelkesedés és tudás meg kulturáltság meg viselkedéskultúra, mint ami ebben az Ilonka néniben megvan. Hát legyünk ilyenek!

Egy történetet még felolvasnék, ez lehet, hogy nem igaz, de nagyon jó. „A férfit Flemingnek hívták, szegény skót farmer volt. Egy napon, miközben valami megélhetést próbált szerezni a családjának, segélykiáltást hallott egy közeli mocsárból. Eldobta a szerszámain, és odaszaladt a láphoz. Egy rémült fiút talált ott, derékig elmerülve a fekete iszapban, aki kiáltozva próbálta kiszabadítani magát. Fleming farmer megmentette a fiút a hosszú, borzalmas haláltól. Másnap egy díszes hintó gördült a skót szegényes portájára. Egy elegáns nemesember szállt ki belőle, és a megmentett fiú apjaként mutatkozott be.

– Szeretném megfizetni neked – mondta –, hogy megmentetted a fiam életét.

– Nem fogadhatok el fizetséget azért, amit tettem – válaszolta a skót farmer, és egy legyintéssel elutasította az ajánlatot. Ekkor a farmer saját fia jelent meg a család viskójának ajtajában.

– Ez a te fiad? – kérdezte a nemesember.

– Igen – válaszolta büszkén a farmer.

– Akkor egyezzünk meg, hadd biztosítsam neki azt az oktatást, amit az én fiam fog kapni. Ha a gyerek olyan, mint az apja, akkor bizonyosan olyan ember lesz belőle, akire mind a ketten büszkék lehetünk.

Így is lett. Fleming fia a legjobb iskolákba járt, és amikor eljött az ideje, diplomát szerzett a kórház orvosi karán Londonban, majd nemsokára az egész világ megismerte a nevét, mert ő volt a kiváló Sir Alexander Fleming, a penicillin feltalálója. Évekkel később, ugyanannak a nemesembernek a fia, aki megmenekült a mocsárból, tüdőgyulladást kapott. És ekkor mi mentette meg az életét? A penicillin! Hogy hívták a nemesembert? Lord Randolph Churchill. És a fiát? Sir Winston Churchill. Egyszer valaki azt mondta: kölcsönkenyér visszajár. Dolgozz hát úgy, mintha nem lenne szükséged pénzre. Szeress úgy, mintha sohasem bántottak volna meg. Táncolj úgy, mintha senki sem nézné. Énekelj úgy, mintha senki sem hallgatná. Élj úgy, mintha a földi paradicsomban volnál. Legyen mindig munkád, a pénztárcádban egy-egy forint. A nap süssön ablakodra! Az esőt mindig kövesse a szivárvány! És egy baráti kéz mindig legyen közel hozzád! Isten adjon örömet mindig, ami felvidít!”